

Złoty Kodeks Gnieźnieński - zagadnienie fundacji

Złoty Kodeks Gnieźnieński – jeden z najbardziej prominentnych manuskryptów w polskiej spuściźnie kodeksowej i iluminatorskiej – jest od dawna przedmiotem zainteresowań badawczych o charakterze historycznym i historyczno-artystycznym i zajmuje poczesne miejsce w europejskich badaniach nad dziedzictwem XI stulecia. Mimo wysokiej pozycji, jaką zajmuje zwłaszcza w studiach nad polską sztuką wczesnopiastowską, pozostaje dziełem, wokół którego narosło wiele polemik i wątpliwości – zarówno w zakresie proveniencji artystycznej i warsztatu, jak i datowania oraz kontekstu powstania. Nowe obserwacje w tym zakresie wniosły prace podjęte przy okazji projektu konserwacji-restauracji dzieła, opublikowane wraz z wydaniem faksymilowym w 2016 roku, i one nie rozwiąły jednak wszystkich wątpliwości. Liczne kontrowersje budzi nadal problem fundacji księgi. Jako kodeks luksusowy (bogato iluminowany, pisany imitacją złota), zaliczany do czeskiej „grupy Kodeksu Wyszehradzkiego” i traktowany jako atrybut władzy, Kodeks Gnieźnieński uchodzi za jedną z nielicznych fundacji monarchicznych / władczych na naszych ziemiach. Za jego powstaniem – w opinii różnych badaczy – mogliby stać: Bolesław Szczodry, Władysław Herman, Judyta Maria Salicka, Agnieszka Salicka, a nawet Wratysław II Czeski. Najsilniej ugruntowana w literaturze pozostaje teoria o fundacji Bolesława Szczodrego, dokonanej na jego gnieźnieńską koronację. Brak konkretnych przesłanek (nawet aluzyjnych) tak w zawartości, jak i w ikonografii zdobień księgi, utrudnia jednak ostateczne rozstrzygnięcie problemu „monarchicznego” kontekstu i władczej symboliki tego dzieła. Referat zestawia dotychczasową argumentację, akcentując te cechy oprawy artystycznej kodeksu, które przemawiają za jego powstaniem dopiero u schyłku XI wieku, w kręgu kapituły gnieźnieńskiej i reformy liturgicznej, a mogły się wiązać z jego przeznaczeniem na II konsekrację archikatedry w 1097 roku.